# ABORDAREA JURISPRUDENȚIALĂ EUROPEANĂ REFERITOARE LA CHESTIUNEA REMEDIERII CONSECINȚELOR CONSTATĂRII CARACTERULUI ABUZIV AL CLAUZELOR NEESENȚIALE DIN CONTRACTELE DE CREDIT BANCAR

## EUROPEAN CASE-LAW APPROACH TO THE REMOVAL OF THE CONSEQUENCES OF THE CONSEQUENCES OF THE NON-ESSENTIAL ABUSIVE CLAUSES IN BANK LOAN CONTRACTS

**GROZAVU Mircea,**
doctorand, USM

**CZU: 341.645.2(4):339.727.3**

***Summary***

*The article debunks the implications of the decision of the Court of Justice of the European Union in related cases C - 229/19 and C - 289/19 regarding the application of legal provisions establishing the effects of the abusive nature of penalty clauses and the conduct of a study of the Court of Justice of the European Union in Case C-269/19, to determine whether or not it is possible to replace non-essential unfair terms with additional rules of national law.*

***Keywords:*** *abusive clause, non-essential clauses, penalizing interest, consumer, bank credit contract*

Studiul prezentului articol a fost determinat de faptul că în data de 21.01.2021 Curtea de Justiție a Uniunii Europene a procedat la soluționarea cauzelor conexate C-229/19 şi C-289/19, [5], în care instanţa naţională din Olanda a solicitat în cadrul procedurii de dezlegare a întrebărilor prealabile clarificarea modului în care trebuie interpretate normele de drept european.

Întrebările au fost formulate în contextul în care instanţa olandeză a constatat că mai mulţi consumatori au refuzat să plătească soldurile provenite din rezilierea unor contracte de leasing de acţiuni bursiere, încheiate cu o societate bancară, cu denumirea Dexia, din cauza faptului că nu au plătit la termen ratele lunare datorate creditoarei.

Contractul de leasing de acţiuni este un tip de contract reglementat de dreptul intern olandez, prin care de obicei un consumator împrumută de la o societate bancară o sumă determinată de bani pentru o anumită perioadă. Cu această sumă de bani împrumutată astfel banca este împuternicită să cumpere în contul şi pe seama consumatorului acţiuni bursiere. Pe durata contractului consumatorul are obligaţia să achite ratele lunare, reprezentate de regulă de dobânda pentru sumele împrumutate de către bancă pentru procurarea acţiunilor. Până la data restituirii integrale a împrumutului contractat banca va deține în proprietatea sa acţiunile, cu obligaţia de a plăti consumatorului dividendele care vor reveni acestor acţiuni.

La încetarea contractului, acţiunile sunt cedate băncii, iar consumatorul încasează venitul din cesiunea acţiunilor după ce din valoarea cesiunii este scăzută valoarea soldului principal şi eventualele rate care mai urmează a fi achitate.

La rezilierea acestor contracte, Dexia a stabilit deconturile finale, cu aplicarea articolelor 6 şi 15 din aceste condiţii speciale. Aceste articole stipulau dreptul profesionistului să vândă valorile mobiliare la bursă, sau în alt mod, într-un moment stabilit de bancă, iar un eventual sold pozitiv să fie plătit consumatorului direct de către bancă după deducerea soldurilor datorate (dobânzi şi valoarea împrumutului principal). Până la restituirea sumelor sunt calculate în continuare dobânzi pentru sumele împrumutate, iar procentul dobânzii anuale se reduce cu o marjă de 5 puncte procentuale.

S-a mai reţinut în cauză că beneficiul pe care îl poate realiza banca creditoare din acest mod de calcul al penalităţilor pentru rezilierea anticipată a contractului variază în funcţie de rata dobânzii şi de data încetării contractului ca urmare a rezilierii sau executării sale integrale şi poate fi greu de anticipat la momentul încheierii contractului dintre profesionist şi consumator, atât timp cât valoarea de creştere anuală a acţiunilor poate fi mai mare de nivelul de 5%, fiind de cele mai multe ori imposibil a fi ghicită la momentul încheierii contractului pentru a crea o reprezentare clară consumatorului asupra efectelor pe care le poate produce contractul.

Întrebările preliminare cu care a fost sesizată Curtea de Justiţie a Uniunii Europene în cauzele reunite au avut următorul text:

*„1) Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că o clauză ar trebui să fie deja considerată abuzivă din perspectiva criteriilor prevăzute în respectiva directivă în cazul în care, evaluată pe baza tuturor împrejurărilor care însoţesc încheierea contractului, clauza respectivă permite simpla posibilitate a unui dezechilibru semnificativ şi nejustificat, în funcţie de circumstanţele care pot să apară în cursul contractului, în special întrucât clauza stabileşte în mod anticipat posibilul avantaj care este generat în favoarea profesionistului la data încetării anticipate a contractului ca fiind un anumit procent din valoarea rămasă a contractului de leasing, prin derogare de la normele aplicabile din dreptul naţional, conform cărora avantajul respectiv nu este prestabilit, ci trebuie să fie determinat în funcţie de circumstanţele care însoţesc rezilierea contractului, în special de cuantumul ratei dobânzii care ar trebui aplicată pentru perioada rămasă unei valori primite anticipat?*

*2) Stipulantul unei clauze abuzive anulate, care avea ca obiect plata unei compensaţii în cazul nerespectării de către consumator a obligaţiilor sale, poate invoca despăgubirea legală acordată în temeiul dispoziţiilor de drept cu caracter supletiv?”*

În analiza celor două întrebări preliminare, Curtea de Justiţie a Uniunii Europene a stabilit că se impune a răspunde în legătură cu prima întrebare că instanţei de trimitere îi revine sarcina de a verifica dacă o clauză care stabileşte în

avans avantajul de care beneficiază profesionistul în caz de reziliere anticipată a contractului, având în vedere împrejurările care au însoţit încheierea acestui contract, putea provoca, de la încheierea contractului menţionat, un astfel de dezechilibru.

În legătură cu cea de a doua întrebare, Curtea de Justiţie a Uniunii Europene a stabilit că dispoziţiile Directivei 93/13 trebuie să fie interpretate în sensul că un profesionist care a impus consumatorului o clauză considerată abuzivă şi ulterior anulată de către instanţa naţională, nu poate pretinde despăgubirea legală prevăzută de o dispoziţie de drept naţional cu caracter supletiv care ar fi aplicabilă în lipsa clauzei menţionate în situaţia în care contractul poate continua să existe fără această clauză.

La o primă vedere, am putea afirma că aceste chestiuni au fost deja clarificate prin decizia pronunţată în Cauza C-269/19, [4] din data de 25.11.2020, în care Curtea de Justiţie a Uniunii Europene a stabilit că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretat în sensul că, în urma constatării caracterului abuziv al clauzelor care definesc mecanismul de stabilire a ratei dobânzii variabile într-un contract de împrumut precum cel în discuţie în litigiul principal şi atunci când acest contract nu poate continua să existe după eliminarea clauzelor abuzive în cauză, anularea contractului menţionat ar avea consecinţe deosebit de prejudiciabile pentru consumator şi nu există nicio dispoziţie de drept naţional cu caracter supletiv, instanţa naţională trebuie să adopte, ţinând seama de ansamblul dreptului său intern, toate măsurile necesare în vederea protejării consumatorului de consecinţele deosebit de prejudiciabile pe care anularea contractului menţionat le-ar putea provoca. În asemenea împrejurări, nimic nu se opune printre altele ca instanţa naţională să invite părţile să negocieze în vederea stabilirii modalităţilor de calcul al ratei dobânzii, cu condiţia ca aceasta să stabilească cadrul negocierilor respective şi ca ele să urmărească stabilirea unui echilibru real între drepturile şi obligaţiile cocontractanţilor, ţinând seama printre altele de obiectivul protecţiei consumatorului care stă la baza Directivei 93/13.

Din analiza coroborată a celor două hotărâri putem conchide că s-a realizat o continuare a raţionamentului din Cauza CJUE 269/19, pentru că în în continuarea activităţii sale judiciare Curtea de Justiţie a Uniunii Europene a stabilit că decizia anterior menţionată nu poate fi adaptată *mutatis mutandis* şi la situaţiile în care sunt vizate de efectele constatării caracterului abuziv clauze contractuale neesenţiale, pentru că cele două situaţii sunt diferite între ele.

Deoarece în Cauzele C-229/19 şi C-289/19, este vorba despre anularea în urma constatării caracterului abuziv a unor clauze contractuale accesorii, care nu sunt esenţiale pentru supravieţuirea contractului în sine, în timp ce în Cauza C-269/19, a fost analizată situaţia în care este anulată în urma constatării caracterului abuziv o clauză contractuală principală, fără de care contractul de credit îşi pierde utilitatea sa economică, fiind lipsit de obiectul său principal pentru una dintre părţi.

În mod evident un contract de credit fără o dobândă curentă este de neconceput, fiind practic lipsit de caracterul său intrinsec determinant, în timp ce un contract de credit fără o dobândă penalizatoare în caz de înregistrare a întârzierilor la plata este un contract de credit valabil.

Dacă observăm dispoziţiile legislaţiei naţionale în domeniu, putem să deducem din interpretarea coroborată a articolelor 942, 952 şi 953 din C. civ. modernizat [2] că nu se admite reducerea penalităţii pentru întârzierea executării obligaţiei pecuniare în cazul în care rata penalităţii este egală sau mai mică decât rata legală aplicabilă conform art. 942 din C. civ. modernizat, care prevede că în cazul în care o sumă de bani nu este restituită la termen, creditorul are dreptul să încaseze dobânda de întârziere de la data scadenţei şi până la data plăţii, într-un cuantum egal cu dobânda contractuală plus 5 puncte procentuale pe an sau, în subsidiar, dobânda legală de referinţă plus 5 puncte procentuale pe an, dacă contractul nu are prevăzută o rată de dobândă curentă.

Întrucât dobânda penalizatoare prevăzută de lege nu poate fi exclusă şi nici micşorată în considerarea interdicţiei instituite în cadrul art. 952 din C. civ. modernizat [7], instanţa de judecată ar fi limitată de legea naţională în ceea ce priveşte reducerea efectelor unor clauze contractuale care stabilesc o penalitate variabilă, greu sau poate chiar imposibil de determinat de către consumator la momentul încheierii contractului de credit bancar, prin aceea că ar fi obligată să înlocuiască penalităţile de întârziere din contract cu cele prevăzute de lege, însă în considerarea principiului priorităţii dreptului Uniunii Europene, prevăzut de art. 267 din Tratatul de funcţionare a Uniunii Europene [3], şi a caracterului obligatoriu al deciziilor Curţii de Justiţie a Uniunii Europene în temeiul hotărârii pronunţate în Cauza Simmenthal din 09.03.1978 [6], va trebui considerată hotărârea pronunţată de instanţa de contencios european în cauzele conexate cu nr. C-229/19 şi C-289/19, şi prin urmare se va justifica înlăturarea clauzelor cu privire la penalităţile de întârziere constatate drept abuzive.

Conform articolelor 38-40 din cadrul capitolului numărul din 5, intitulat ”protecţia consumatorilor”, din Acordul de Asociere dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană [1], s-a stabilit faptul că părţile semnatare ale Acordului de Asociere dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană urmează să coopereze în vederea asigurării unui nivel ridicat de protecţie a consumatorilor şi pentru a asigura compatibilitatea dintre sistemele lor de protecţie a consumatorilor.

Conform art. 39 din acordul anterior amintit, pentru atingerea scopului principal de omogenizare a sistemelor de protecţie a consumatorilor şi de asigurare a unui nivel înalt de protecţie pentru consumatori, a fost trasat şi obiectivul privind apropierea legislaţiei în materie de protecţie a consumatorilor, care să aibă la bază priorităţile menţionate în acord, evitând totodată şi bariere în calea comerţului, pentru a garanta consumatorilor posibilitatea reală de a alege.

**În concluzie**, arătăm că prin raportare la Decizia Curţii de Justiţie a Uniunii Europene dispuse în cauzele conexate nr. C-229/19 şi C-289/19, se impune o recon-

siderare a remediilor pentru clauzele abuzive care se referă la condiţiile neesenţiale ale contractului de credit, precum cele ce privesc dobânda penalizatoare.

Mai exact, în considerarea faptului că prin decizia amintită anterior este recomandată anularea ireversibilă a clauzelor contractuale neesenţiale, fără a putea recurge la substituirea acestora cu normele cu caracter supletiv din dreptul naţional sau îndrumarea părţilor spre renegocierea acestora în alte condiţii decât cele iniţiale, prin stabilirea unor linii generale de renegociere, se justifică adaptarea normelor naţionale la aceste prevederi speciale în domeniul protecţiei drepturilor consumatorilor.

De aceea, în vederea armonizării legislaţiei naţionale cu legislaţia Uniunii Europene, considerăm că se justifică introducerea unor amendamente în legislaţia naţională sub forma unui alineat nou în cadrul art. 952 şi art. 953 alin. (3) din C. civ. modernizat, în sensul că se justifică introducerea unei derogări de la regula care interzice reducerea penalităţii dacă aceasta este mai mare sau egală cu dobânda legală în situaţia în care această clauză este constată a fi abuzivă, aceste prevederi fiind în mod previzibil mai favorabile pentru consumatori.

**Referinţe bibliografice:**


1. Acordul de asociere între Uniunea Europeană şi Comunitatea Europeană a Energiei Atomice şi statele membre ale acestora, pe de o parte, şi Republica Moldova, pe de altă parte. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europenele,* L 260, 30.8.2014, p. 4–738.
2. Codul Civil modernizat al Republicii Moldova. Republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.66-75 din 01.03.2019 art.132.
3. Decizia Curţii de Justiţie a Comunităţii Europene din 09.03.1978 în cauza C-106/77. [citat 20.12.2021]. Disponibil: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2009-05/tra-doc-ro-arret-c-0106-1977-200802153-05_00.pdf
4. 4. Decizia Curţii de Justiţie a Uniunii Europene din data de 25 noiembrie 2020, în Cauza C-269/19. [citat 20.12.2021]. Disponibil: https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-269/19&language=RO
5. 5. Decizia Curţii de Justiţie a Uniunii Europene din data de 27 ianuarie 2021, în cauzele conexate nr. C-229/19 şi C-289/19. [citat 20.12.2021]. Disponibil: https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-229/19&language=ro
6. 6. Tratatul privind funcţionarea Uniunii Europene. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene,* nr. C 115 din 09.05.2008.
7. Pentru mai multe detalii, a se vedea Octavian Cazac, Adnotare la art. 942. Codul civil Adnotat [citat 30.12.2021]. Disponibil: *animus.md/adnotari/942/*